

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук і вивчення особистісних сенсів занять фізичною культурою, на динаміку змін мотивації студентів початкових і старших курсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виленский М. Я. Студент как субъект физической культуры/ М. Я. Виленский// Теор. и практ. физ. культ. – 1999. – № 2 (10). – С. 2–5.
2. Губенко О. В. Психологічні особливості популяризації здорового способу життя у вищих навчальних закладах// Практична психологія і соціальна робота. – 2009. – № 11. – С.35.
3. Зайцева І. В. Мотивація учіння студентів/ І. В. Зайцева. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2000. – 191 с.
4. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2006. – 508 с.
5. Yl'yn E. P. Psykhohohyya fyzыcheskoho vospytanyya: uchebnyk dlya ynstytutov y fakul'tetov fyzыcheskoy kul'tury/ E. P. Yl'yn. – SPb.: Yzd-vo RHPU ym. Hertseny, 2000. – 486 s.
6. Lukonyn Yu. V. Formyrovanye u studentov potrebnosty v fyzыcheskoy kul'ture y zdorovom obraze zhyzny (na osnove modul'no-reytnyhovoy systemy): monohrafiyya/ Yu. V. Lukonyn, E. Y. Sheenko. – Barnaul: Yzd-vo Alt. HTU, 2008. – 220 s.
7. Maslou A. Motyvatsyya y lychnost'. – SPb.: Pyter, 2006. – 351 s.
8. Шиян Б. М., Папуша В. Г. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: навч. посіб. – Харків: "ОБС", 2005. – 208 с.

Кізло В.І., Кізло Т. В.,

Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І.Франка,

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ СТАРШИХ КУРСІВ НА ФАКУЛЬТЕТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДРОГОБИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. ФРАНКА

У статті проведений аналіз психолого-педагогічних компетентностей, необхідних студентам-старшокурсникам — майбутнім фахівцям з фізичного виховання, у подальшій професійній діяльності. Специфіка професійної діяльності вчителя фізичної культури, яка потребує вміння застосовувати знання на практиці, професійної компетентності та високої відповідальності, визначає особливу важливість формування професійних знань, умінь та навичок, а також певних професійно значущих особистісних якостей у процесі навчання майбутніх педагогів. Компетентності, необхідні в професії вчителя постійно розвиваються і повинні відповідати потребам освітнього процесу, а також цивілізаційним змінам. У світли сказаного необхідна модернізація системи підготовки майбутнього учителя фізичної культури на основі впровадження нових підходів і сучасних технологій в освітній простір вищого навчального закладу.

Ключові слова: студент, компетентності, професійна діяльність.

Кізло В.І., Кізло Т. В. Аналіз результатів формування психолого-педагогічних компетентностей студентів старших курсів на факультеті фізичного виховання дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. В статті проведено аналіз психолого-педагогічних компетентностей, необхідних студентам-старшокурсникам — будучим спеціалістам по фізичному вихованню, в дальнійшій професійній діяльності. Специфіка професійної діяльності учителя фізичної культури, требующая умения применять знания на практике, профессиональной компетентности и высокой ответственности, определяет особую важность формирования профессиональных знаний, умений и навыков, а также определенных профессионально значимых личностных качеств в процессе обучения будущих педагогов. Компетентности, необходимые в профессии учителя постоянно развиваются и должны соответствовать потребностям образовательного процесса, а также цивилизационным изменениям. В свете сказанного необходима модернизация системы подготовки будущего учителя физической культуры на основе внедрения новых подходов и современных технологий в образовательное пространство вуза.

Ключевые слова: студент, компетентности, профессиональная деятельность.

Kizlo V.I., Kizlo T.V. Analysis of the results of formation of psychological and pedagogical competencies of senior students of physical education faculty at Drohobych I. Franko State Pedagogical University. Psychological and pedagogical competencies necessary in further professional activity for senior students, future specialists of physical education, were analysed in the article. In contemporary pedagogics there isn't the only one classification of competencies which person should acquire during the life and foremost studying at a higher school. That fact explains **the actuality of our research**. The conducted research carried diagnostic character. **The objective of the research** was to investigate the process of formation of psychological and pedagogical competencies of physical education faculty students of Drohobych I. Franko State Pedagogical University. **Organization and methods of research.** To check the level of competence the questionnaires were given and possible answers to them were provided. The respondents evaluated the level of competence scaling from 1 to 5, where 1 meant very low level of competence, 2- low, 3- average level, 4- high and 5-very high level of competence. The research covered the fourth and fifth year students of the physical education faculty. The questionnaire was carried out after the teaching practice at Drohobych schools. Totally the research involved 59 people, among them 16 girls and 43 boys. After processing and analysis of the data **it was set:** 1. The fourth and fifth year students of physical training faculty who studied at Drohobych I. Franko State Pedagogical University considered that studying (including first teaching practice) gave them opportunity to gain high communicative, pragmatic, creative and competence of cooperation (interaction). At the same time, their own informational competencies they evaluated as low. The girls estimated the level of acquired competencies significantly higher than the boys. In other given competencies no significant difference was noticed in the statistics between the sexes. 2. The fifth year students evaluated

significantly higher their level of creative, pragmatic and informational competence than the fourth year students and that can be explained by the experience gained during the second teaching practice and an additional year of study.

Key words: student, competencies, professional activity.

Проблема формування компетентності як складової соціально зрілої особистості є найбільш важливою в теорії і практиці виховання. Поняття компетенція та компетентність віддавна з'явилися у дискусіях, пов'язаних з характеристикою професійної майстерності сучасного вчителя. Ці терміни поширилися у психолого-педагогічному науковому лексиконі у 80-х роках ХХ ст. і швидко почали використовуватись у зв'язку з умінням та професіоналізмом, у тому числі і вчителів. Тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусела розглядає компетентність "як певну суму знань у особи, яка дозволяє їй судити про що-небудь, висловлювати переконливу, авторитетну думку. Компетенція — це коло повноважень якої-небудь установи або особи; коло питань, в яких дана особа має знання, досвід". Компетентний — це той, хто знає, обізнаний у певній галузі; який має право за своїми знаннями або повноваженнями робити або вирішувати що-небудь, судити про що-небудь. [1, С.265]. До компетентності відносяться мотиви, характерні риси, уявлення про себе, оцінки або цінності, обсяг знань, когнітивні або поведінкові навички, — будь-які індивідуальні характеристики. Вони виступають достатніми підставами для того, щоб відокремити ефективну педагогічну діяльність від неефективної. Посилення реалізації методичної функції в професійній діяльності потребує модернізації процесу формування компетентності майбутніх учителів фізичної культури під час фахової підготовки. Якщо раніше основною метою підготовки вчителя фізичної культури було технологічне зростання, то сьогодні змінило орієнтири на його особистісний розвиток, що є наслідком самоорганізації та узагальнення діяльнісного та особистісного досвіду майбутнього фахівця. З цих позицій компетентність розглядається як категорія, обумовлена рівнем професійної освіти, досвідом та індивідуальними здатностями педагога, і припускає, поряд з технологічною готовністю до розв'язання професійних завдань, його гуманну педагогічну позицію, ціннісне ставлення до педагогічної діяльності й високий рівень загальної й професійної культури. У світлі сказаного необхідна модернізація системи підготовки майбутнього учителя фізичної культури на основі впровадження нових підходів і сучасних технологій в освітній простір вищого навчального закладу. Специфіка професійної діяльності вчителя фізичної культури, яка потребує вміння застосовувати знання на практиці, професійної компетентності та високої відповідальності, визначає особливу важливість формування професійних знань, умінь та навичок, а також певних професійно значущих особистісних якостей у процесі навчання майбутніх педагогів. Компетентності, необхідні в професії вчителя постійно розвиваються і повинні відповідати потребам освітнього процесу, а також цивілізаційним змінам. У сучасній педагогіці немає єдиної класифікації компетентностей, якими повинна оволодіти людина впродовж життя, а насамперед навчаючись у вищій школі. Це і зумовило **актуальність** нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В Україні проблему компетентності на різних рівнях аналізу вирішували С. Гончаренко (тлумачення явища компетентності), І. Тараненко (компетентність як здатність до найефективнішого застосування знань), А. Василюк (сучасні підходи до компетентності вчителів у Польщі), К. Корсак (цивілізаційна компетентність), І. Ящук (життєва компетентність особистості), В. Ковальчук (соціальна компетентність учителя), О. Овчарук (європейські підходи до проблеми компетентності), А. Михайличенко, В. Аніщенко (професійна підготовка на основі стандарту компетентності) та ін. Українські вчені по-різному тлумачать поняття компетентності. Найбільшого поширення в нашій науковій літературі набуло визначення компетентності як "сукупності знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію" [5, С.149]. Проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі фізичної культури містить ряд суперечностей: між підвищеними вимогами з боку суспільства до якості освіти, зокрема професійно-фізкультурної, і рівнем компетентності випускників; між масовістю підготовки майбутніх учителів фізичної культури та індивідуально-творчим характером їх професійної діяльності; між орієнтацією на нові моделі навчально-виховного процесу у вищій школі та традиційним змістом, формами і методами підготовки майбутніх фахівців у галузі фізичного виховання та спорту [4]. У даному дослідженні ми вирішили використати класифікацію компетентностей, яка зустрічається в педагогічній науці країн Західної Європи, хоча деякі терміни використовують й українські науковці: **комунікаційні** (виражаються у вмінні розуміти і розрізняти освітні завдання, а також ефективно застосовувати вербальні і невербальні методи комунікації), **креативні** (виражаються інноваційністю методів навчання), **прагматичні** (виражаються ефективністю планування, організації, реалізації освітнього процесу), компетентність **співпраці (співдії)** (розуміється як ефективність суспільної поведінки і вміння інтегруватись в учнівські групи) **інформаційні** (характеризуються вмінням використовувати інформаційні та комунікаційні технології у вдосконаленні освітньому процесі). Майбутній учитель фізичного виховання (і не тільки) в процесі підготовки до освоєння фаху повинен розвивати такі компетентності: **дидактичні, виховні і суспільні** — пов'язані з умінням розпізнавати потреби учнів і вмінням до участі в різноманітних міжособистісних взаєминах; **креативні** — виражаються у здатності до самоосвіти, інноваційності і нестандартності дій в поєднанні з адаптаційними здібностями, мобільністю та еластичністю; **праксеологічні** — проявляються у ефективності планування, реалізації, організації, контролі та оцінюванні освітніх процесів; **комунікаційні** а також **інформаційні**. Проведене нами дослідження носило діагностичний характер. Його **метою** було дослідити процес формування психолого-педагогічних компетентностей студентів на факультеті фізичного виховання Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка.

Організація та методи дослідження. У дослідженні використовувався метод діагностичного анкетування. Для перевірки рівня володіння кожною із компетентностей, давались запитання анкети і варіанти відповідей на них. Рівень своїх компетентностей опитувані оцінювали за шкалою від 1 до 5, де 1 означав дуже низький рівень компетентності, 2 - низький 3 - середній, 4 - високий і 5 - дуже високий рівень. Дослідження охоплювало студентів четвертого та п'ятого року навчання факультету фізичного виховання. Анкетування проводилось після проходження педагогічної практики у школах міста Дрогобича. Всього в дослідженні прийняли участь 59 осіб, з них 16 дівчат і 43 юнаки. Відповіді респондентів на питання можливості отримання психолого-педагогічної компетентності під час навчання в університеті є позитивними. Опитувані, в більшості, вказують на хороший рівень опанування кожною із компетентностей. Найнижче студенти оцінили рівень своєї інформаційної компетентності, що проявлялось у незнанні іноземних мов, невмінню користуватись комп'ютерними програмами, користуватися

сучасними технологіями у процесі навчання та викладання, невмінню складати власні програми навчання. Середні показники решти компетентностей мають значення між трьома і чотирма балами шкали оцінювання. Ці результати показують, що студенти оцінюють набуті під час навчання компетентності, а саме:

комунікаційні (налагодження і підтримання контакту з учнями, використання власного стилю спілкування, використання невербальних методів комунікації та ін.);

креативні (бачення педагогічного процесу як творчої дії, виховання у підопічних критичного мислення і ін.);

прагматичні (фундаментальні психологічні, педагогічні та методичні знання, вміння фіксувати та аналізувати власні дії та ін.);

компетентності співпраці (співдії) (вміння знаходити компроміс під час дискусії з учнями, розуміння впливу стилю керування групою на її розвиток та ін.) на високому рівні, що дає змогу загалом зробити висновок про відповідність анкетованих рівню сучасного вчителя фізичного виховання.

Відповіді опитуваних хлопців та дівчат відрізняються статистично суттєво у стосунку до прагматичних компетентностей, які вказують на вміння користуватись у навчанні і вихованні дидактичними методами, засобами, організаційними формами, а також поділом цілей навчання. Студентки оцінили свою компетентність вище ніж у студенти-хлопці. Подальший аналіз мав на меті визначити чи анкетовані студенти 4 і 5 курсів вказують на схожий рівень психолого-педагогічної компетентності.

Відмічено неістотні статистичні відмінності у відповідях студентів 4 і 5 курсів, які пов'язані з креативними, прагматичними та інформаційними компетентностями. У всіх інших видах компетентностей статистично істотно краще оцінили себе студенти 5 курсу. Стосовно **креативних компетентностей** різниця стосувалась твердження щодо збільшення міжпредметних зв'язків у освітньому процесі. **Прагматичних компетентностей** – твердження щодо вміння реалізації педагогічних основ освіти; вміння складати власну програму реалізації предмету на основі програмних засад і навчальних програм; розуміння процесу еволюційних змін у школі, а також вміння опрацьовувати різні техніки контролю досягнень учнів і вміння ними користуватись; вміння досліджувати і документувати власні дії, оцінка ефективності цих дій і виконання відповідних корекцій. **Інформаційних** – тверджень щодо знання іноземних мов; вміння користуватись комп'ютером та іншими технічними пристроями; вміння використовувати сучасні допоміжні технології в ході власного і учнівського процесів навчання.

Дискусія на тему бажаного чи декларованого рівня компетентностей вчителів є актуальною і надалі. У ході нашого дослідження ми визначили рівень компетентності в самооцінці студентів старших курсів факультету фізичного виховання. Більшість студентів декларувала високий рівень комунікативної, прагматичної, креативної та компетентності співпраці (співдії), що можна оцінювати позитивно. Натомість рівень власних інформаційних компетентностей ті ж студенти оцінили як низький або дуже низький. Ці результати є тривожними, зважаючи на потребу поступового збільшення рівня організації дидактично-виховного процесу, який базується на застосуванні найновіших мультимедійних технологій, на створенні власного творчого простору, частого використання іноземної наукової літератури. Сподіваємось, що опитувані студенти об'єктивно оцінили власний рівень психолого-педагогічних компетентностей, визнаючи потребу подальшого їх вдосконалення як в процесі навчання так і в майбутній педагогічній роботі.

ВИСНОВКИ. Після обробки та аналізу даних нами **ВСТАНОВЛЕНО:**

1. Студенти 4 і 5 курсів факультету фізичного виховання ДДПУ ім. І. Франка вважають що навчання (включаючи першу педагогічну практику) дало їм можливість отримати комунікаційні, прагматичні, креативні та компетентності співпраці (співдії) на високому рівні. Водночас, власні інформаційні компетентності вони оцінюють як низькі. Студентки значно вище ніж студенти оцінили рівень набутих прагматичних компетентностей. У інших зазначених компетентностях суттєвої різниці у статистичних даних між статями не помічено.

2. Студенти 5 курсу значно вище оцінили свій рівень креативної, прагматичної і інформаційної компетентності ніж студенти 4 курсу, що можна пояснити більшим досвідом за рахунок проходження другої педагогічної практики та додатковим роком навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] : Близько 170000 сл. та словосполучень / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. — К.; Ірпінь: Перун, 2001. — 1440 с. — ISBN 966-569-013-2
2. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект // Матеріали Міжнародної наукової конференції "Творча особистість у системі неперервної професійної освіти" / за ред. С. Сисоєвої і О. Романовського. — Харків: ХДПУ, 2000 — С.54–80.
3. Овчарук О.В. Компетентності як ключ до формування змісту освіти // Стратегія реформування освіти України. — Київ.: К.І.С.2003. — 295 с.
4. Пасічник В. Р. Підготовка вчителів фізичної культури у Польщі (друга половина XIX - початок XXI століття) [Текст] : монографія / В. Р. Пасічник ; Ін-т вищої освіти 2009. — 346 с. : рис., табл.
5. Терещук Г. В. Компетентнісний підхід як фактор зближення освітніх систем / Г.В. Терещук // Матеріали регіонального науково-практичного семінару „Професійні компетенції та компетентності вчителя”, 28-29 листопада 2006 р. — Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2006. — С. 5-10.
6. Ryszard Cieślński, Anna Bochenek ,Kompetencje współczesnego wychowawcy fizycznego // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne R. 54 nr 1 (2007) s. 4-10.
7. Hodań B., Żukowska Z., Nauczyciel wychowania fizycznego i jego funkcje społeczno-wychowawcze, Wydawnictwo AWF Józefa Piłsudskiego. Warszawa –Olomouc, 1996.
8. Jaworski Z., Zarys sylwetki zawodowej i koncepcja kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego/ Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne, nr 5, 2003. — S. 20-23.
9. Czesław Lewicki ,Nauczyciel i jego kompetencje jako podstawowy element struktury szkolnego systemu edukacji zdrowotnej. // Kwartalnik Edukacyjny 2006 nr 1 s. 37-43